

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)

și impactul lor asupra clauzelor
împrumuturilor: cazul Kosovo

Asist. Univ. Drd. Edona PERJUCI,
Universitatea din Priștina, Facultatea de Economie,
e-mail: edonaperjuci@hotmail.com

Prof. Univ. Hysen ISMAJLI,
Universitatea din Priștina, Facultatea de Economie,
e-mail: hysen.ismajli@gmail.com

Drd. Ardiana BUNJAKU,
Director executiv al Societății Contabililor Autorizați și
Auditorilor din Kosovo,
e-mail: ardianabunjaku@hotmail.com

REZUMAT

Ca parte a principalelor dezvoltări la nivel internațional în domeniul raportării financiare și a auditului, Standardele Internaționale de Raportare Financiară (International Financial Reporting Standards – IFRS, engl.), aplicate în prezent în multe țări pe plan mondial, contribuie la armonizarea internațională prin crearea unui limbaj comun pentru raportare financiară și contabilitate în rândul entităților care emit raportări în conformitate cu aceste standarde. Lucrearea de față testează empiric în ce măsură adoptarea IFRS în Kosovo, aflat în proces de dezvoltare și tranziție, are impact asupra clauzelor și condițiilor contractuale prevăzute de împrumuturile bancare pentru companiile care au obligativitatea adoptării IFRS. În vederea testării ipotezelor, au fost analizate opiniile sectorului bancar și ale companiilor care au adoptat în mod obligatoriu IFRS în Kosovo. Rezultatele cercetării sugerează că adoptarea IFRS influențează ratele de dobândă oferite de bănci firmelor care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și un impact asupra altor clauze non-financiare, printre care perioada împrumutului, cerințele ipotecare, costurile de administrare reduse și clauzele de renegociere a împrumutului. Societățile ce aplică obligatoriu IFRS au un rating de credit superior altor companii din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai scăzut pentru firmele ce au obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo. Pe baza acestei cercetări, obiectivul este de a demonstra organismelor de reglementare și altor părți implicate că simpla implementare a unui set de standarde de calitate pentru raportare financiară, asemenea IFRS, nu este suficientă pentru îmbunătățirea calității informației contabile și raportării financiare în Kosovo, în special în contextul în care nu există mecanisme instituționale care să asigure punerea în aplicare a IFRS. Pentru societățile din Kosovo obținerea de clauze contractuale mai avantajoase ale împrumuturilor bancare poate reprezenta un factor motivator în direcția sporirii calității sistemelor de raportare financiară, însă este necesară și concentrarea asupra altor beneficii ce ar trebui, de asemenea, luate în considerare.

Cuvinte cheie: IFRS, situații financiare, costul împrumuturilor, clauzele împrumuturilor, divulgarea informațiilor, transparență, răspundere

Clasificare JEL: M41, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Perjuci, E., Ismajli, H., Bunjaku, A. (2019), Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 124-133.
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/005

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/005>
Data primirii articolului: 15.10.2018
Data revizuirii: 06.11.2018
Data acceptării: 01.12.2018

Introducere

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către multe state din întreaga lume constituie un moment important al dezvoltării profesiei contabile și de audit pe plan internațional și poate fi considerată una dintre cele mai semnificative modificări legislative din istoria contabilității și raportării financiare. Peste 100 de țări s-au îndreptat spre raportarea în conformitate cu IFRS, iar organismele de reglementare se așteaptă la o creștere a comparabilității situațiilor financiare, o creștere a transparenței și o îmbunătățire a calității raportării financiare. În acest sens, vasta literatură de specialitate s-a concentrat pe efectele IFRS asupra diferitelor **aspecte ale mediului de afaceri** și ale economiei în ansamblu.

Consolidarea regimului de raportare financiară, ca rezultat al crizelor financiare, a condus la o mai bună înțelegere a profesiei de contabilitate și de audit. Astfel, privind prospectiv, acest lucru ar împiedica o criză prin distribuirea și eliminarea riscurilor. În consecință, adoptarea IFRS este sprijinită de multe țări întrucât poate îmbunătăți calitatea, oportunitatea și comparabilitatea sistemelor de raportare financiară la nivel internațional prin crearea unui limbaj comun de raportare financiară.

Mai mult decât atât, aceste obiective nu pot fi îndeplinite fără o monitorizare și supervizare corespunzătoare din partea autorităților de reglementare, ce trebuie să urmărească promovarea utilizării riguroase și consecvente a IFRS.

Un alt aspect adus în atenție este acela că, pe baza cercetării, adoptarea IFRS contribuie la ameliorarea mediului informațional și reduce asimetria informațională, astfel afectând piața de capital și determinând o diminuare a costului capitalului.

În general, literatura de specialitate sugerează faptul că aplicarea IFRS conduce la o creștere a cantității și / sau a calității informației financiare specifice companiilor, precum și la divulgarea de informații financiare pentru interesul public. Acest lucru determină faptul că adoptarea IFRS este asociată cu o flexibilitate mai scăzută în contabilitate, cu un nivel mai redus al erorilor în previziunile analiștilor (Ashbaugh și Pincus, 2001), cu un nivel mai scăzut al costului capitalului și al ratelor dobânzilor la împrumuturi (Leas și Verrechhia, 2000), cu creșterea coeficienților de performanță (Bartov et al., 2005), creșterea ratelor de

rentabilitate (Daske et al., 2007; Kim și Shi, 2009a), sporirea lichidității pieței și creșterea volumului tranzacțiilor, îmbunătățirea calității informației contabile și a raportării financiare (Barth et al., 2008), creșterea investițiilor ca urmare a atragerii mai multor fonduri străine și a unei mai mari eficiențe în contractarea împrumuturilor (Covrig et al., 2007; Kim et al., 2010).

În prezentul studiu s-a optat pentru *analiza impactului adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut în cazul societăților din Kosovo, în contextul în care nu există o piață de capital în Kosovo, iar principala sursă de finanțare a companiilor, chiar și a celor ce au obligativitatea aplicării IFRS, este reprezentată îndeosebi de împrumuturile bancare.*

Prin urmare, obiectivul cercetării este acela de a furniza un răspuns bazat pe rezultate empirice la următoarea întrebare: **adoptarea IFRS în Kosovo, cu o economie aflată în dezvoltare, are un impact semnificativ asupra clauzelor împrumuturilor și costului capitalului împrumutat sau nu?**

Deși Kosovo a adoptat IFRS începând din 2012, aici nu a fost realizată nicio cercetare în acest domeniu sau având ca subiect analiza altor beneficii sau costuri ale implementării acestor standarde.

Studii anterioare au documentat variatele efecte ale aplicării IFRS asupra piețelor de capital și a mediului informațional în diferite țări. Potrivit Daske et al. (2008), piețele de capital beneficiază de avantaje în urma aplicării IFRS doar în țările caracterizate de o puternică impunere din partea autorităților. Byard et al. (2011) observă că adoptarea IFRS aduce o îmbunătățire a mediului informațional în statele care, pe lângă sistemele solide de impunere a reglementărilor, au aplicat anterior standarde contabile semnificativ diferite de IFRS. Landsman et al. (2012) menționează că sporirea calității conținutului în ceea ce privește informația financiară după aplicarea IFRS este mai ridicată în țările ce se bazează pe un sistem juridic puternic. DeFond et al. (2011) și Yu (2012) au indicat că adoptarea IFRS împiedică investițiile transfrontaliere mai ridicate.

Privind în ansamblu, literatura de specialitate a evidențiat că adoptarea IFRS are implicații semnificative asupra piețelor de capital, asimetriei informaționale, costului capitalului, precum și asupra creșterii încrederii în informațiile furnizate pe baza situațiilor financiare, a transparenței și răspunderii și asupra dezvoltării economiei ca întreg.

S-a constatat că majoritatea cercetărilor susțin că societățile din țările care aplică IFRS și IAS prezintă o calitate superioară a contabilității și a rapoartelor financiare, evidențiată și documentată de politici mai puternice de recunoaștere și evaluare a tranzacțiilor și conturilor din situațiile financiare, cum ar fi conceptul de "valoare justă" în contabilitate, ce constituie o caracteristică majoră a IFRS.

În comparație cu reglementările contabile locale, standardele internaționale de raportare financiară au cerințe de publicare și reguli contabile mai ample, având astfel ca efect o mai bună servire a nevoilor părților "interesate", cum ar fi investitorii, creditorii, autoritățile de supraveghere etc., prin furnizarea de informații relevante și oportune pentru procesul decizional. În acest sens, se observă că, în cea mai mare parte a literaturii de specialitate, această comparație între standardele locale și cele internaționale semnalează că IFRS se bazează pe reguli detaliate pentru măsurarea și recunoașterea activelor și datoriilor, a cheltuielilor și veniturilor, a elementelor de capital, a beneficiilor angajaților, precum și pe cerințe extinse de dezvăluire în ceea ce privește tranzacțiile cu părți afiliate, informațiile despre subsidiare, situația fluxurilor de trezorerie etc. De fapt, în standardele locale de raportare contabilă și financiară se întâmplă adesea ca cerințele menționate mai sus să fie simplificate sau să lipsească.

Potrivit unor studii, consecințele economice ale IFRS sunt de asemenea explicate și justificate de schimbările mediului de raportare financiară și de audit, de nivelul de impunere a legilor și reglementărilor, de nivelul de dezvoltare a competențelor de implementare a IFRS, de adoptarea și implementarea standardelor de audit etc. (Hail et al., 2010).

Mai mult decât atât, cercetări anterioare au documentat în general o influență favorabilă a adoptării IFRS asupra mediului analiștilor financiari și piețelor de capital (de exemplu, Landsman et al., 2011; Byard, Li și Yu, 2011; Tan, Wang și Welker, 2011). Cu toate acestea, rezultatele cercetărilor au arătat că efectele adoptării IFRS de către societățile cotate pe piețele de capital sunt atribuibile în parte unei îmbunătățiri a prezentărilor voluntare de informații, întrucât acestea au un impact pozitiv asupra mediului informațional, precum și asupra lichidității (de exemplu, Welker, 1995; Leuz și Schrand, 2009; Balakrishnan et al., 2012). În mod specific, beneficiile cu privire la lichiditate ce rezultă din utilizarea IFRS sunt mai mari pentru întreprinderile care își

spresec nivelul de informare voluntară, această situație sugerând existența unui mecanism indirect prin care IFRS-urile afectează lichiditatea societăților.

Pe de altă parte, Nobes și Parker (2006) evidențiază faptul că, deși armonizarea contabilă și a standardelor de raportare financiară generează multiple beneficii, există multe elemente care trebuie să fie avute în vedere în procesul de armonizare, cum ar fi cultura, sistemele economice și politice diferite nu doar între statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, dar și între țările cu caracteristici similare. Aceste elemente pot fi considerate bariere ale adoptării IFRS și ale procesului de armonizare.

Haller și Walton (2003) reliefează că standardizarea reprezintă utilizarea unui set unic de reguli contabile, în timp ce armonizarea constituie reducerea diferențelor dintre sistemele contabile cu scopul de a sprijini creșterea comparabilității rezultatelor financiare din state diferite (Radebaugh et al., 2006). Armonizarea contabilității și standardelor de raportare financiară este încurajată de factori precum creșterea investițiilor străine directe (ISD), dezvoltarea piețelor de capital și extinderea organizațiilor multinaționale (Gray, 1988).

1. Recenzia literaturii de specialitate

În urma analizei literaturii de specialitate din perspectiva motivației pro sau contra adoptării IFRS, s-a constatat că, în timp ce implementarea obligatorie a IFRS reprezintă o parte a cadrului de raportare financiară specific fiecărei țări, având ca obiectiv creșterea calității raportării financiare în sprijinul transparenței, responsabilității și comparabilității pentru toate părțile implicate cu scopul de a proteja interesul public, adoptarea voluntară a IFRS poate fi motivată de angajamentul strategic al entităților de a furniza rapoarte financiare superioare și un nivel mai ridicat al informațiilor financiare divulgate (Leuz and Verrecchia, 2000; Covrig et al., 2007).

În general, societățile iau de obicei decizii de schimbare a standardelor de raportare financiară atunci când se regăsesc în situațiile de mai jos:

- În primul rând, la adoptarea unui nou set de standarde o schimbare voluntară oferă firmelor posibilitatea de a alege între două posibilități: una dintre acestea are la bază așteptările

managementului de a obține un cost al capitalului mai scăzut, care rezultă din informațiile de înaltă calitate și o asimetrie informațională mai scăzută, iar cealaltă este aceea de a conduce la o evaluare mai bună a societății pe piața de capital (Leuz și Verrecchia, 2000). În acest sens, pentru entitățile ce adoptă IFRS voluntar beneficiile depășesc de obicei costurile de convergență și de tranziție la companiile internaționale caracterizate de o creștere rapidă a capitalului (Harris și Muller, 1999).

- În al doilea rând, tranziția obligatorie, dar cu caracter flexibil la IFRS oferă oportunități firmelor de a decide în legătură cu momentul schimbării. Balsam et al. (1995) constată că societățile aflate în această situație încearcă să amâne trecerea la IFRS, astfel încât „rezultatele raportate să crească și constrângerile legate de datoriile corporative să scadă”.
- În cele din urmă, modificările obligatorii impun atât noile standarde, cât și timpul disponibil de tranziție la IFRS.

Eficiența reglementărilor în atingerea unor beneficii precum reducerea costului capitalului este probabil să depindă de gradul în care mediul instituțional (de exemplu, calitatea impunerii legislației) îi motivează pe cei ce întocmesc situațiile financiare (de exemplu, Ball et al., 2003).

Prin urmare, este încă neclar modul în care costul capitalului este afectat de adoptarea IFRS, iar acest aspect rămâne o întrebare de natură empirică. De fapt, rezultatele empirice reflectate până în acest moment în literatura de specialitate sunt eterogene. Bazându-se în principal pe semnificația pentru piețele de capital, literatura existentă evidențiază o eterogenitate considerabilă a consecințelor economice ale adoptării IFRS.

Extinderea nivelului de dezvăluire a informațiilor prin adoptarea voluntară a IFRS poate afecta stimularea participanților de pe piață de a colecta, prelucra și disemina informațiile specifice ale societății. Cu toate acestea, studiile menționate mai sus, în general, nu oferă un răspuns clar la întrebarea dacă informațiile furnizate în conformitate cu IFRS încurajează sau descurajează implicarea unor informații specifice societății, reflectând nu numai costul capitalului, ci și prețurile acțiunilor.

Pe de altă parte, creșterea cantității și a calității informațiilor publice în conformitate cu IFRS poate

reduce costurile și crește eficacitatea obținerii unor informații specifice despre companie, descurajând astfel participanții de pe piață să colecteze și să disemineze informații private, de vreme ce informații exhaustive sunt disponibile pentru public (Kim și Verrecchia, 2001). Într-un astfel de caz, prețurile acțiunilor și costul capitalului evoluează în aceeași direcție cu informațiile publice (Dasgupta et al., 2010). Dată fiind lipsa de dovezi privind care dintre aceste efecte domină, obiectivul acestor studii este de a testa dacă și cum adoptarea voluntară a IFRS îmbunătățește impactul informațiilor specifice societăților asupra prețurilor acțiunilor, reducând astfel costul capitalului.

Easley și O'Hara (2004), precum și Leuz și Verrecchia (2004) prevăd că firmele cu risc informațional ridicat vor prezenta costuri mai mari ale capitalului. Riscul de informare este legat de incertitudinea sau imprecizia informațiilor utilizate sau necesare și dorite de investitori, iar acest aspect se reflectă ulterior în mod necesar asupra prețului titlurilor. Pe lângă crearea unui limbaj comun de raportare, se presupune că adoptarea și implementarea IFRS va elimina și riscul menționat mai sus.

Studiile anterioare sugerează, de asemenea, o legătură indirectă între dezvăluirea informațiilor și costul capitalului, bazându-se pe lichiditatea pieței și pe selecția adversă pe piețele secundare (de exemplu, Diamond și Verrecchia, 1991; Baiman și Verrecchia, 1996; Easley și O'Hara, 2004).

Totuși, aceste studii analizează parametrii unei singure companii (sau parametrii în contextul în care fluxurile de numerar ale tuturor entităților sunt necorelate). Astfel, nu este clar în ce măsură efectele prezentate în cuprinsul acestor studii sunt persistente și în situația diversificării și pot fi extrapolate asupra unor parametri mai generali. Piotroski (2005) descoperă că o creștere a nivelului de divulgare a informațiilor este corelată în mod pozitiv cu previziunile analiștilor și cu ratele de capitalizare a profitului, însă acest studiu nu evidențiază modificări semnificative ale lichidității companiilor care au stat la baza cercetării.

Deși unele studii (Ball, 2001; Ball et al, 2003) reflectă incertitudine cu privire la efectul adoptării standardelor internaționale de raportare financiară pe plan local fără sprijin instituțional, cercetări recente susțin că decizia unei companii de a aplica în mod voluntar IFRS conduce la consecințe economice favorabile, iar dovezile arată că, în majoritatea regimurilor de raportare financiară,

prezentările informațiilor în conformitate cu IFRS sunt, în medie, de calitate superioară celor conforme cu reglementările locale de contabilitate și raportare financiară.

Aceste studii sunt compatibile cu Aboody et al. (2004) și Easley și O'Hara (2004), care furnizează dovezi că riscul informațional este purtător de costuri și, în consecință, percepția este că o reducere a costurilor poate determina o reacție din partea pieței. Totodată, și investitorii pot reacționa favorabil la adoptarea IFRS cu atât mai mult în cazul în care se așteaptă ca implementarea să aibă efecte pozitive asupra fluxurilor de numerar. O ameliorare a lichidității viitoare a companiilor este rezultatul divulgării mai ample de informații, fapt ce conduce la scăderea costului capitalului unei entități.

2. Cercetarea științifică

2.1. Metodologie

Cercetarea pe care am desfășurat-o a presupus analiza științifică a rezultatelor obținute ca urmare a testării ipotezelor pe baza utilizării metodelor statistice precum: statisticile descriptive, analiza varianței prin ANOVA, abaterea medie pătratică și testul statistic F.

Datele pe care se bazează cercetarea constau în date primare și secundare, cele primare fiind colectate din răspunsurile furnizate în chestionare și interviuri cu reprezentanții băncilor și ai companiilor care au obligativitatea aplicării IFRS, iar cele secundare sunt colectate din studii similare, ghiduri și IFRS, așa cum au fost acestea emise de către Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (*International Accounting Standards Board – IASB*, engl.). Chestionarul pentru obținerea datelor primare a fost conceput pentru bănci, iar cel pentru datele secundare a fost conceput pentru companii și este alcătuit din două părți. Prima parte a inclus întrebări privind caracteristicile respondenților, iar a doua parte a inclus întrebări privind opinia respondenților în legătură cu fiecare dintre clauzele contractelor de împrumut care pot fi afectate de adoptarea IFRS.

Respondenții au fost întrebați dacă societățile care au întocmit situațiile financiare în conformitate cu IFRS beneficiază de rate mai mici ale dobânzilor la împrumuturi, răspunsurile fiind măsurate utilizând scara

Likert de la 1 la 5 (1 – Dezacord puternic, 2 – Dezacord, 3 – Neutru, 4 – Acord, 5 – Acord puternic).

De asemenea, au fost solicitate răspunsuri pentru a calcula nivelul de conformitate cu diversele afirmații din chestionar. Rangul fiecărui răspuns (de la 1 la 5) a fost înmulțit cu nivelul de impact (de la 1 până la 5), unde celui mai înalt nivel de conformitate îi este atribuit cel mai mare impact.

Totodată, respondenților li s-a solicitat să aprecieze dacă societățile care întocmesc situațiile financiare IFRS beneficiază de alte condiții de împrumut, cum ar fi perioada împrumuturilor, creditele ipotecare, costurile de administrare mai reduse și așa mai departe. Mai mult, participanții la studiu au fost întrebați în ce măsură băncile oferă posibilitatea renegocierii clauzelor contractelor de împrumut, precum și dacă procentajul creditelor neperformante pentru companiile care raportează conform IFRS este mai scăzut comparativ cu cel al altor societăți.

2.2. Formularea ipotezelor

Pe baza cercetărilor anterioare și a recenziei literaturii, au fost dezvoltate următoarele ipoteze prezentate mai jos:

- H1: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS;
- H2: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra clauzelor non-financiare ale contractelor de împrumut, precum: perioadele de acordare, ipotecile, costuri de administrare mai reduse, condițiile de renegociere a împrumuturilor;
- H3: Societățile care au obligativitatea aplicării IFRS au un rating de credit mai bun comparativ cu alte companii din Kosovo;
- H4: Procentul creditelor neperformante este mai redus pentru societățile din Kosovo care au obligativitatea aplicării IFRS.

2.3. Eșantionul

Populația ce stă la baza cercetării este formată din toate băncile și societățile ce au obligativitatea aplicării IFRS din Kosovo.

Numărul total al băncilor din Kosovo este de 10. Au fost colectate răspunsuri de la 56 de analiști de credite de la 9 bănci (90% din populație), care analizează situațiile

financiare întocmite în conformitate cu IFRS și exercită influență asupra luării deciziilor de împrumut.

În sectorul privat din Kosovo există 252 de entități ce au obligativitatea aplicării IFRS. Astfel, au fost colectate răspunsuri de la 182 de companii (reprezentând un eșantion de 72% din populație). În ceea ce privește complexitatea și constrângerile întâlnite în selectarea eșantionului dintr-o populație numeroasă a companiilor care au adoptat IFRS în Kosovo, în cuprinsul cercetării a fost utilizată selecția aleatorie a eșantionului.

3. Rezultatele cercetării

3.1. Caracteristicile demografice ale respondenților

După cum s-a menționat mai sus, prima parte a chestionarului a fost concepută pentru a obține o imagine de ansamblu asupra caracteristicilor respondenților. Pe baza rezultatelor din sectorul bancar

(după cum se arată în **Tabelul nr. 1**), cea mai mare parte a respondenților au studii superioare (un număr de 31, reprezentând 55,88%), 44,12% sau 25 de respondenți dețin o diplomă de licență și niciunul dintre ei nu a obținut o diplomă de doctorat. În ceea ce privește calificarea profesională, respondenții sunt în proporție de 64,52% (36 de persoane) contabili autorizați, 29,03% sau 16 dintre respondenți sunt experți contabili și 6,45% sau 4 dintre participanții la studiu sunt auditori autorizați, niciunul dintre aceștia nefiind auditor statutar (auditor practicant). Deoarece legea din Kosovo pentru auditorii statutari impune ca stagiarilor să lucreze în practică în calitate de auditori, iar respondenții din sectorul bancar nu lucrează ca auditori, acesta este motivul pentru care ultima categorie nu are reprezentanți. Referitor la experiența lor în sectorul bancar, 50% sau 28 dintre participanți au avut 5-10 ani de experiență, 23,53% sau 13 dintre respondenți au avut 10-15 ani, iar 5,88% sau 3 dintre respondenți au avut mai mult de 15 ani de experiență.

Variabilă	Categoria variabilei	Frecvența	Procentaj
Titlu academic	1. Licențiat	1. 25	1. 44,12%
	2. Master	2. 31	2. 55,88%
	3. Doctor	3. 0	3. 0%
Calificare profesională	1. Contabil autorizat	1. 36	1. 64,52%
	2. Expert contabil	2. 16	2. 29,03%
	3. Auditor autorizat	3. 4	3. 6,45%
	4. Auditor statutar	4. 0	4. 0%
Experiența în sectorul bancar	1. Mai puțin de 5 ani	1. 12	1. 20,59%
	2. 5-10 ani	2. 28	2. 50,00%
	3. 10-15 ani	3. 13	3. 23,53%
	4. Mai mult de 15 ani	4. 3	4. 5,88%

Sursa: Proiecția autorilor

Întrucât studiul a luat în considerare și opiniile sectorului privat, respectiv ale acelor companii care au avut obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo, au fost prezentate și caracteristicile respondenților din acest sector (după cum este reliefat în **Tabelul nr. 2**). În acest sens, din sectorul privat 63,54% sau 116 respondenți au studii universitare de masterat, 31,25% sau 57 dintre aceștia au diplomă de licență și 5,21% sau 9 participanți la studiu au obținut o diplomă de doctor. Din perspectiva calificării profesionale, 37,5% sau 68 de respondenți sunt

experți contabili, 28,13% sau 51 dintre aceștia sunt contabili autorizați, 27,08% sau 49 de respondenți sunt auditori autorizați, iar 7,29% sau 14 participanți sunt auditori statutari. Informațiile privind experiența au arătat că 31,95% reprezentând 58 de respondenți au o experiență practică de 5-10 ani, 28,86% sau 53 dintre respondenți au 10-15 ani de experiență, 21,67% sau 39 de participanți au mai mult de 15 ani de experiență și 17,52% sau 32 dintre aceștia au mai puțin de 5 ani de experiență.

Tabelul nr. 2. Educația, formarea profesională și experiența respondenților din sectorul privat

Variabilă	Categoria variabilei	Frecvența	Procentaj
Titlu academic	4. Licențiat	1. 57	1. 31,25%
	5. Master	2. 116	2. 63,54%
	6. Doctor	3. 9	3. 5,21%
Calificare profesională	5. Contabil autorizat	1. 51	1. 28,13%
	6. Expert contabil	2. 68	2. 37,50%
	7. Auditor autorizat	3. 49	3. 27,08%
	8. Auditor statutar	4. 14	4. 7,29%
Experiența în sectorul bancar	5. Mai puțin de 5 ani	1. 32	1. 17,52%
	6. 5-10 ani	2. 58	2. 31,95%
	7. 10-15 ani	3. 53	3. 28,86%
	8. Mai mult de 15 ani	4. 39	4. 21,67%

Sursa: Proiecția autorilor

Pe baza acestor rezultate, se poate constata că nivelul de înțelegere a acestor standarde internaționale de raportare financiare de către respondenți este destul de satisfăcător, având în vedere calificările lor academice, profesionale, precum și experiența profesională în contabilitate, finanțe sau audit. Prin urmare, răspunsurile primite pot fi considerate foarte relevante și importante pentru a testa ipotezele cercetării.

influență semnificativă a IFRS asupra termenilor împrumuturilor pentru companiile care aplică IFRS, cu o varianță $F = 7.004$ și la un prag de semnificație $p < 0.01$. Pe lângă analiza măsurii în care ratele dobânzilor vor fi influențate sau nu pentru aceste companii, cercetarea a demonstrat empiric și faptul că există un impact semnificativ asupra celorlalți termeni non-financiar ai contractelor de împrumut, potrivit informațiilor prezentate în Tabelul nr. 3.

3.2. Testarea ipotezelor și rezultatele cercetării

Rezultatele analizei de variație (ANOVA) arată că, din perspectiva sectorului bancar, există o

Tabelul nr. 3. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului bancar

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	4,02	0,82	7,004	0,008
Perioada împrumutului	4,11	0,94		
Cerințele ipotecilor	4,08	0,91		
Costuri de administrare reduse	3,52	0,92		
Renegocierea clauzelor împrumuturilor	3,83	0,97		
Rating de credit superior	4,34	0,63		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3,94	0,89		

*semnificație $p < 0,05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Analiza reliefează că impactul adoptării IFRS-urilor este mai mare asupra rating-ului de credit (valoarea medie 4,34, abaterea medie pătratică 0,63), ceea ce indică faptul că societățile ale căror situații financiare sunt

întocmite în conformitate cu IFRS au cele mai bune rating-uri de credit pentru băncile din Kosovo, comparativ cu societățile ce nu aplică IFRS. Pe baza rezultatelor din Tabelul nr. 3, cea de-a doua

componentă influențată de utilizarea IFRS este perioada acordării creditului (valoarea medie 4,11, abaterea medie pătratică 0,94), a treia componentă este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,08, abaterea medie pătratică 0,91), iar a patra variabilă constă în ratele dobânzilor (valoarea medie 4,02, abaterea medie pătratică 0,82), interpretând că adoptarea IFRS conduce la obținerea unor rate ale dobânzii mai mici. Cea de-a cincea componentă evidențiază că societățile care utilizează IFRS au un procent redus al creditelor neperformante (valoarea medie 3,94, abaterea medie pătratică 0,89), în timp ce o altă variabilă afectată de IFRS este renegocierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,83, abaterea medie pătratică 0,97), iar ultima componentă evaluată de respondenți este cea privind costurile de administrare (valoarea medie 3,52, abaterea medie pătratică 0,92).

Pentru a testa ipotezele cercetării și întrucât chestionarul a fost transmis și societăților care au adoptat IFRS pentru a avea o imagine de ansamblu asupra situației analizate din perspectiva ambelor părți, a fost prezentată și analiza datelor pe baza chestionarului trimis mediului privat (conform informațiilor din Tabelul nr. 4). Potrivit

acestei analize se observă din rezultatele ANOVA un raport de variație $F = 25,348$ obținut la un prag de semnificație $p < 0,01$. Conform rezultatelor, în sectorul privat, companiile intervievate privind impactul IFRS asupra condițiilor de creditare au estimat că prevederea contractuală care este influențată în cea mai mare măsură de adoptarea IFRS în Kosovo este rating-ul de credit, acest aspect fiind de asemenea în concordanță cu răspunsurile primite din sectorul bancar (valoare medie 4,20, abatere medie pătratică 0,98). Cea de-a doua componentă influențată de utilizarea IFRS este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,03, abatere medie pătratică 0,86), urmată de perioada acordării creditului (valoarea medie 3,83, abatere medie pătratică 1,13), apoi de renegocierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,81, abatere medie pătratică 1,12), ratele de dobândă (valoarea medie 3,80, abatere medie pătratică 1,13), costurile de administrare mai mici (valoarea medie 3,64, abatere medie pătratică 0,85), iar componenta evaluată pe ultimul loc de companii fiind procentajul mai scăzut al creditelor neperformante (valoare medie 3,60, abatere medie pătratică 1,04).

Tabelul nr. 4. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului privat

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	3.80	1.13	25.348	<0.0001
Perioada împrumutului	3.83	1.13		
Cerințele ipotecilor	4.03	0.86		
Costuri de administrare reduse	3.81	1.12		
Renegocierea clauzelor împrumuturilor	3.64	0.85		
Rating de credit superior	4.20	0.98		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3.60	1.04		

*semnificație $p < 0.05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Pe baza rezultatelor prezentate mai sus observăm că există o influență semnificativă a adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut pentru companiile care aplică IFRS în Kosovo atât din perspectiva sectorului bancar, cât și din perspectiva sectorului privat. Prin urmare, se acceptă ca fiind dovedite științific toate ipotezele menționate mai sus.

4. Concluzii

Potrivit cercetării efectuate au fost obținute rezultate semnificative din analiza ANOVA atât din sectorul

bancar, cât și din cel privat, concluzionând că adoptarea IFRS în Kosovo a avut un impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și asupra clauzelor non-financiare ale împrumuturilor, cum ar fi: perioadele de acordare, condițiile creditelor ipotecare, costurile de administrare reduse și condițiile de renegociere a împrumuturilor. Companiile ce aplică IFRS prezintă un rating de credit mai bun comparativ cu al altor societăți din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai mic pentru societățile ce aplică în mod obligatoriu IFRS în Kosovo.

Recenzia literaturii de specialitate ne atrage atenția asupra faptului că, pentru a furniza informație mai fiabilă, mai cuprinzătoare și mai transparentă, disponibilă tuturor părților interesate, inclusiv băncilor, doar adoptarea IFRS ca referențial de raportare al unei țări nu este suficientă atât timp cât IFRS nu sunt aplicate consecvent și firmele nu beneficiază de stimulente pentru sporirea calității sistemelor de raportare financiară, astfel avantajele adoptării IFRS nefiind vizibile.

Prin urmare, pe baza cercetării de mai sus, sugestia adresată organismelor de reglementare, în special celor din țările în curs de dezvoltare și aflate în tranziție, este că simpla implementare a unor standarde de raportare financiară de înaltă calitate, cum ar fi IFRS, nu este suficientă pentru a îmbunătăți calitatea contabilității și a raportării financiare fără existența unor mecanisme instituționale, care să asigure punerea în aplicare a standardelor, precum și fără existența unor beneficii și

stimulente care să depășească costurile implementării pentru companii, astfel încât să ofere informații de înaltă calitate părților interesate.

O propunere de cercetare viitoare poate consta în extinderea numărului de companii din Kosovo, analizând avantajele adoptării IFRS nu doar pe baza unei singure dimensiuni – respectiv din perspectiva clauzelor contractelor de împrumut -, dar și punând accent pe analizarea costurilor și beneficiilor adoptării IFRS în Kosovo. Având în vedere faptul că este în curs de dezvoltare și a adoptat de curând IFRS, pentru Kosovo nu există studii de cercetare care să urmărească acest subiect până în prezent.

Alte recomandări de cercetare viitoare se pot referi la comparația cu alte țări din Europa de Est, în special cu cele care prezintă asemănări cu economia din Kosovo, astfel încât să se evidențieze diferențele și similitudinile, provocările și oportunitățile adoptării IFRS, utilizând o abordare comparativă cu aceste țări.

BIBLIOGRAFIE

1. Aboody, D., E. Barth, M. & Kasznik, R. (2004). Firms' voluntary recognition of stock-based compensation expense. *Journal of Accounting Research*, 42(2), 123-150.
2. Aisbitt, S. & Nobes, C. (2001). The true and fair view requirement in recent national implementations. *Accounting and Business Research*, 31(2), 83-90.
3. Armstrong, C., M. Barth, A. Jagolinzer, and E. Riedl. (2008). Market reaction to the adoption of IFRS in Europe. *The Accounting Review*
4. Bailey, D. (1995). Accounting in transition in the transitional economy. *European Accounting Review*, 4(4), 595-623.
5. Baiman, S., & Verrecchia, R. E. (1996). The relation among capital markets, financial disclosure, production efficiency, and insider trading. *Journal of accounting research*, 1-22.
6. Baker, C. R., Mikol, A., & Quick, R. (2001). The future of the accountancy profession in Europe, Part II. *European Accounting Review*, 10(4), 763-786.
7. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(sup1), 5-27.
8. Byard, D., Li, Y., & Yu, Y. (2011). The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' information environment. *Journal of accounting research*, 49(1), 69-96.
9. Covrig, V. M., Defond, M. L., & Hung, M. (2007). Home bias, foreign mutual fund holdings, and the voluntary adoption of international accounting standards. *Journal of Accounting Research*, 45(1), 41-70.
10. Dasgupta, S., Gan, J., Gao, N., (2010). Transparency, price informativeness, and stock return synchronicity: Theory and evidence. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 45, 1189-1220.
11. Daske, H., Hail, L., Leuz, C., Verdi, R., (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of Accounting Research* 46, 1085-1142.
12. DeFond, M., Hu, X., Hung, M., & Li, S. (2011). The impact of mandatory IFRS adoption on foreign mutual fund ownership: The role of

- comparability. *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 240-258.
13. Diamond, D. W., & Verrecchia, R. E. (1991). Disclosure, liquidity, and the cost of capital. *The Journal of Finance*, 46(4), 1325-1359.
  14. Easley, D., & O'Hara, M. (2004). Information and the cost of capital. *The Journal of Finance*, 59(4), 1553-1583.
  15. Garrod, N., & Turk, I. (1995). The development of accounting regulation in Slovenia. *European Accounting Review*, 4(4), 749-764.
  16. Gernon, H., & Wallace, R. O. (1995). International accounting research: A review of its ecology, contending theories and methodologies. *Journal of Accounting literature*, 14, 54.
  17. Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting systems internationally. *Abacus*, 24(1), 1-15.
  18. Haggard, K.S., Martin, X., Pereira, R., (2008). Does voluntary disclosure improve stock price informativeness? *Financial Management* 37, 747-768.
  19. Holthausen, R.W., (2009). Accounting standards, financial reporting outcomes, and enforcement. *Journal of Accounting Research* 47, 447-458
  20. Hail, L., Leuz, C., & Wysocki, P. (2010). Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): Conceptual underpinnings and economic analysis. *Accounting Horizons*, 24(3), 355-394.
  21. Harding, F. (2000). What is the role of Europe in an increasingly harmonized world? *European Accounting Review*, 9(4), 593-601.
  22. King, N., Beattie, A., Cristescu, A. M., & Weetman, P. (2001). Developing accounting and audit in a transition economy: the Romanian experience. *European Accounting Review*, 10(1), 149-171.
  23. Land, J., & Lang, M. H. (2002). Empirical evidence on the evolution of international earnings. *The accounting review*, 77(s-1), 115-133.
  24. Landsman, W. R., Maydew, E. L., & Thornock, J. R. (2012). The information content of annual earnings announcements and mandatory adoption of IFRS. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), 34-54.
  25. Leuz, C., 2003. IAS versus U.S. GAAP: Information asymmetry-based evidence from Germany's new market. *Journal of Accounting Research* 41, 445-472.
  26. Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P.D., 2003. Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics* 69, 505-527.
  27. Leuz, C., Verrecchia, R.E., 2000. The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research* 38, 91-124.
  28. Li, S. (2010). Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital? *The accounting review*, 85(2), 607-636.
  29. Nobes, C. W. (1992). Accounting Comparisons: UK. *Europe*, 3.
  30. Nobes, C., Parker, R. B., & Parker, R. H. (2008). Comparative international accounting. *Pearson Education*.
  31. Piotroski, J. D., & Roulstone, D. T. (2005). Do insider trades reflect both contrarian beliefs and superior knowledge about future cash flow realizations? *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 55-81.
  32. Plaats, E. V. D. (2000). Regulating auditor independence. *European Accounting Review*, 9(4), 625-638.
  33. Radebaugh, L. H., Gray, S. J., & Black, E. L. (2006). International accounting and multinational enterprises. New York, NY: *John Wiley & Sons*.
  34. Saudagaran, S. M., & Meek, G. K. (1997). A review of research on the relationship between international capital markets and financial reporting by multinational firms. *Journal of Accounting Literature*, 16, 127.
  35. Silva, F. J. F., do Couto, G. M. M., & Cordeiro, R. M. (2009). Measuring the impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) to financial information of Portuguese companies. *Revista Universo Contábil*, 5(1), 129-144.
  36. Sucher, P., & Jindrichovska, I. (2004). Implementing IFRS: A case study of the Czech Republic. *Accounting in Europe*, 1(1), 109-141.

37. Van Hulle, K. (2004). From accounting directives to international accounting standards. *The economics and politics of accounting: international perspectives on research trends, policy, and practice*, 349-75.
38. Walton, P., Haller, A., & Raffournier, B. (Eds.). (2003). *International accounting*. Cengage Learning EMEA.
39. West, B. P. (2003). *Professionalism and accounting rules* (p. 8). London: Routledge.